

Καππαδοκία (Αρχαιότητα)

Περίληψη :

Περιοχή της Μικράς Ασίας ανατολικά της Φρυγίας και δυτικά του Ευφράτη ποταμού. Από τα μέσα του 6ου αι. π.Χ. έως τα τέλη του 4ου αι. π.Χ. σατραπεία της Περσικής Αυτοκρατορίας. Κατά τους Ελληνιστικούς χρόνους υπήχθη διοικητικά στα δύο βασίλεια της Μεγάλης Καππαδοκίας και της Καππαδοκίας πλησίον του Πόντου. Τον 1ο αι. π.Χ. το βόρειο τμήμα της πήρε την ονομασία Πόντος. Τον 1ο αι. μ.Χ. προσαρτήθηκε στη Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία και οργανώθηκε σε επαρχία.

Άλλες Ονομασίες

Ασσυρία, Λευκοσυρία, Λευκοσυριακή, Katpatuka, Kizzuwatna

Γεωγραφική Θέση

Ανατολική Μικρά Ασία

Ιστορική Περιοχή

Καππαδοκία

Διοικητική Υπαγωγή

Χεττιτικό κράτος, Φρυγικό Βασίλειο, Βασίλειο του Tabal, Περσική Αυτοκρατορία, Βασίλειο Μεγάλης Καππαδοκίας, Βασίλειο Καππαδοκίας πλησίον του Πόντου, Επαρχία Πόντου-Βιθυνίας, Επαρχία Καππαδοκίας, Επαρχία Καππαδοκική

1. Ονομασία

Η προέλευση της ονομασίας «Καππαδοκία», που μαρτυρείται για πρώτη φορά από τον [Ηρόδοτο](#), αποδίδεται από τους αρχαίους συγγραφείς είτε σε έναν ομώνυμο Πέρση, στον οποίο εκχωρήθηκε η περιοχή αυτή ως ανταμοιβή επειδή έσωσε τον Πέρση βασιλιά από ένα λιοντάρι, είτε στον Ασύριο ήρωα Καππάδοκο, το γιο του Νινύου, ή, τέλος, στον ποταμό Καππάδοκο. Σύμφωνα με τους νεότερους ερευνητές αποτελεί τη μεταφορά στην ελληνική γλώσσα του πιθανότατα μη περσικού τοπωνυμίου “Katpatuka”, που σημαίνει «η χώρα των ωραίων αλόγων», και το οποίο με τη σειρά του συνιστά πιθανόν επιβίωση της χεττιτικής ονομασίας “Kizzuwatna”.

Οι αρχαίες πηγές μνημονεύουν την περιοχή και ως «Ασσυρία», «Λευκοσυρία», «Λευκοσυριακή», οι δε κάτοικοί της εκτός από «Καππαδόκες» καλούνταν και «Σύριοι», «Ασύριοι» και «Λευκοσύριοι», εθνικά που συνδέονται με την ασσυριακή κυριαρχία στην περιοχή αυτή, αφού «Σύριοις» αποκαλούσαν οι Έλληνες τους [Ασύριους](#). Αντίθετα, η ονομασία «Συρία» δεν χρησιμοποιούνταν ποτέ για την περιοχή αυτή αλλά μόνο για την παλαιστινιακή Συρία. Ειδικά όσον αφορά την ονομασία «Λευκοσύριοι», οι αρχαίοι συγγραφείς απέδιδαν το πρώτο συνθετικό της στο χρώμα της επιδερμίδας του λαού αυτού, που ήταν ανοιχτότερο από εκείνο των κατοίκων της νότιας Συρίας. Την ερμηνεία αυτή δέχεται μόνο μια μερίδα των νεότερων μελετητών, ενώ άλλοι τη θεωρούν ως λαϊκή ετυμολογία των αρχαίων Ελλήνων που μετέγραψαν στην ελληνική το θέμα “Lukka-” ή “Lyko” μερικών μικρασιατικών ονομάτων ως «Λευκο-». Τέλος, η αρμενική ονομασία “Gamirk” της Καππαδοκίας συνδέεται με επιδρομές των Κιμμερίων στη χώρα αυτή.¹

2. Γεωγραφική τοποθέτηση

Ο γεωγράφος [Στοάβων](#), στον οποίο ανήκει η πληρέστερη σωζόμενη περιγραφή της περιοχής, παραλληλίζει την Καππαδοκία με τον ισθμό μιας μεγάλης χερσονήσου, της Μικράς Ασίας, ο οποίος ορίζεται από τον Εύξεινο Πόντο στο βορρά και τον Ισσικό κόλπο στο νότο. Σύμφωνα με την περιγραφή του, οι Καππαδόκες κατοικούσαν

Καππαδοκία (Αρχαιότητα)

στην περιοχή που συνόρευε στα δυτικά με την [Παφλαγονία](#), τη [Φρυγία](#), τη [Γαλατία](#) και τη [Λυκαονία](#), στα ανατολικά με την Κολχίδα, τη Μικρή και τη Μεγάλη [Αρμενία](#), βόρεια με τον Εύξεινο Πόντο και νότια με την Τραχεία Κιλικία. Τα ακριβή σύνορά της με τις γειτονικές της περιοχές γνώρισαν πολλές μεταβολές στη διαχρονία.² Ως εκ τούτου η ονομασία Καππαδοκία δεν προσδιόριζε την ίδια γεωγραφική περιοχή σε όλη τη διάρκεια της Αρχαιότητας ούτε οι εγκαταστάσεις των Καππαδόκων περιορίζονταν τοπικά εντός των συνόρων της περιοχής αυτής.

Ειδικά όσον αφορά τα βορειοδυτικά όριά της γνωρίζουμε ότι σε χρόνους προγενέστερους του 5ου αι. π.Χ. οι οικισμοί των Καππαδόκων Συριών, όπως αποκαλούνταν οι κάτοικοί της, εκτεινόταν και δυτικά του Άλυσ ποταμού, σε παράκτιες περιοχές που αργότερα ανήκαν στην Παφλαγονία. Τουλάχιστον από τον 5ο αι. π.Χ. ο Άλυσ αποτέλεσε το φυσικό σύνορό της προς δυσμάς, ενώ προς ανατολάς η Καππαδοκία οριοθετούνταν πιθανόν από τον ποταμό Θερμόδοντα.³ Τα νότια σύνορα της Καππαδοκίας γνώρισαν μεγάλη μεταβολή με το πέρασμα των χρόνων. Στα μέσα του 5ου αι. π.Χ. έφταναν μόλις βορείως του Άλυσ, ενώ η νοτιώς του Άλυσ κείμενη περιοχή, όπου σε μεταγενέστερους χρόνους οργανώθηκε το βασίλειο της Καππαδοκίας, την εποχή εκείνη ανήκε στην [Κιλικία](#).⁴ Μέχρι τα τέλη του 5ου αι. π.Χ. πιθανότατα είχαν ενταχθεί στην Καππαδοκία τα εδάφη νοτιώς του Άλυσ έως την οροσειρά του Ταύρου η οποία αποτέλεσε στο εξής το φυσικό σύνορο της περιοχής προς νότο.⁵ Προς δυσμάς η Καππαδοκία οριοθετούνταν από τον Άλυ, τη λίμνη Τάττα και τον Ταύρο. Τέλος, στα ανατολικά η περιοχή του Ευφράτη πρέπει να αποτελούσε το ανατολικό σύνορο με την Αρμενία, σύνορο το οποίο εκτεινόταν στη γραμμή [Μελιτηνή-Σεβάστεια-Θεμίσκυρα](#).

Από τα παραπάνω προκύπτει ότι η Καππαδοκία έφτασε στη μέγιστη έκτασή της την περίοδο μεταξύ 5ου και 1ου αι. π.Χ. περίπου. Τον 1ο αι. π.Χ. παραδίδεται για πρώτη φορά η ονομασία «Πόντος» για το βόρειο τμήμα της, η οποία επικράτησε στους μεταγενέστερους χρόνους με αποτέλεσμα το βόρειο σύνορο της Καππαδοκίας να μετατοπιστεί πολύ νοτιότερα, στις οροσειρές εκατέρωθεν του άνω Άλυσ.⁶ Εκτοτε τα σύνορα της Καππαδοκίας ταυτίστηκαν με εκείνα του βασιλείου της Μεγάλης Καππαδοκίας. Η έκταση της περιοχής αυτής υπολογίζεται περίπου στα 80.000 τ.χλμ.⁷

3. Γεωμορφολογία

Το τμήμα της Καππαδοκίας που διατήρησε αυτή την ονομασία και μετά τον 1ο αι. π.Χ. καταλάμβανε το κεντρικό οροπέδιο της Μικράς Ασίας σε ύψος περίπου 1.000 μ. από τη θάλασσα. Στην περιοχή αυτή δεσπόζουν ηφαιστειογενή βουνά, με υψηλότερο το όρος Αργαίος (3.916 μ.). Η ηφαιστειογενής δράση τους σε συνδυασμό με τη διάβρωση που επέφεραν τα στοιχεία της φύσης δημιούργησε ιδιόμορφους κωνικούς ορεινούς όγκους. Οι μονολιθικοί αυτοί σχηματισμοί λάβας αποτελούν χαρακτηριστικό γνώρισμα του καππαδοκικού τοπίου, ιδιαίτερα δυτικά της Καισάρειας, γύρω από τα [Κόραμα](#).

Το δυτικό μέρος της Καππαδοκίας είναι σχεδόν άδενδρο – με πυκνή βλάστηση καλυπτόταν μόνο το όρος Αργαίος καθώς και οι οροσειρές του Ταύρου και του Αντίταυρου, όπου υπήρχαν και άφθονα νερά. Ο Άλυσ στα ΒΔ και ο Ευφράτης στα ανατολικά πρέπει να ήταν τα φυσικά σύνορα της περιοχής. Στην Καταονία πήγαζαν οι ποταμοί Σάρως και Πύραμος, ο τελευταίος μάλιστα ήταν πλωτός. Άλλοι ποταμοί της Καππαδοκίας ήταν ο Μέλας που πήγαζε στο όρος Αργαίος κοντά στην Καισάρεια και ο Καρμάλας που διέρρεε τη Σαργαραουσηνή και την Καταονία.⁸

Καππαδοκία (Αρχαιότητα)

4. Οικονομία

Οι λιγοστές και συχνά αντιφατικές πληροφορίες των πηγών δεν επιτρέπουν τη δημιουργία μιας σαφούς εικόνας για την αγροτική παραγωγή στην Καππαδοκία. Ο [Κικέρων](#) αποκαλεί την περιοχή έρημο, ενώ άλλες πηγές παραδίδουν ότι ήταν γόνιμη και πλούσια σε καρπούς. Το ηπειρωτικό κλίμα δεν ευνοούσε τις καλλιέργειες σπυροφόρων δέντρων, τις αμπελοκαλλιέργειες και την ελαιοπαραγωγή. Ο [Στράβων](#) παραδίδει ότι η Μελιτηνή ήταν η μόνη περιοχή της Καππαδοκίας όπου υπήρχαν καλλιεργημένα δέντρα, μεταξύ των οποίων και ελιές, και ότι το [κρασί](#) που παραγόταν εκεί, ο λεγόμενος «μοναρίτης οίνος», ήταν εφάμιλλο των ελληνικών κρασιών.

Αντίθετα, μεγάλη ανάπτυξη γνώρισε η [καλλιέργεια των δημητριακών](#) και κυρίως του σιταριού. Τα καππαδοκικά αροτοποιήματα ήταν περιώνυμα στο ρωμαϊκό κόσμο και οι Καππαδόκες θεωρούνταν οι καλύτεροι αροποιοί. Ο «καππαδοκικός άρτος» ήταν ένα είδος πολυτελείας που παρασκευαζόταν από λάδι, γάλα και ήταν ιδιαίτερα αλμυρός. Ωστόσο, το κλίμα με τις μεγάλες εναλλαγές ξηρασίας και ψύχους κατέστρεφε συχνά την αγροτική παραγωγή, με αποτέλεσμα η ακρίβεια και η πείνα να είναι συχνό φαινόμενο.

Από αρχαιοτάτων χρόνων σημαντική θέση στην οικονομία της περιοχής είχε η [κτηνοτροφία](#). Η Καππαδοκία είχε μεγάλη παράδοση στην εκτροφή κυρίως [ίππων](#), οι οποίοι συγκαταλέγονταν στις καλύτερες ράτσες, και δευτερευόντως υποζυγίων και προβάτων. Άλογα και ημίονοι από την Καππαδοκία εισάγονταν στην Ασσυρία. Μια ένδειξη για το μέγεθος της κτηνοτροφικής παραγωγής στην περιοχή είναι ο ετήσιος φόρος που εισέπρατταν οι Αχαιμενίδες βασιλείς από τους Καππαδόκες: 1.500 άλογα, 50.000 πρόβατα και 2.000 ημίονοι. Η σημασία της κτηνοτροφίας παρέμεινε αμείωτη και κατά τους Αυτοκρατορικούς χρόνους, είναι μάλιστα χαρακτηριστικό ότι οι Ρωμαίοι αυτοκράτορες διατηρούσαν στην Καππαδοκία στάβλους με άλογα προοριζόμενα για ιππικούς αγώνες.

Μεγάλο μερίδιο στο εμπόριο της περιοχής είχε και ο [ορυκτός της πλούτος](#). Οι πηγές αναφέρουν την ύπαρξη κοιτασμάτων πολύτιμων λίθων, και συγκεκριμένα ορυκτού κρυστάλλου, όνυχα, αλάβαστρου δεύτερης ποιότητας και ίασπη. Εξορυσσόταν επίσης ένας λευκός λίθος που έμοιαζε πολύ με το ελεφαντόδοντο και από τον οποίο οι Καππαδόκες έφτιαχναν λαβές σπαθιών και σπιλίων, και ένας άλλος λευκός λίθος που καλούνταν κατοπτρίτης επειδή χρησίμευε ως καθρέφτης. Καππαδοκικής προελεύσεως ήταν και ένα είδος διαμαντόπετρας, την οποία χρησιμοποίησε ο [Νέρωνας](#) για την επένδυση ενός ναού στη Ρώμη. Στην Καππαδοκία εξορυσσόταν η λεγόμενη σινωπική [μίλτος](#), που ονομάστηκε έτσι επειδή εξαγόταν αρχικά από τη [Σινώπη](#), προτού οι έμποροι τη διοχετεύσουν στην αγορά της Εφέσου. Ήταν χρωστική ουσία που είχε παράλληλα φαρμακευτικές ιδιότητες και σύμφωνα με το Στράβωνα ήταν άριστης ποιότητας και εφάμιλλη με την ιβηρική. Ένα άλλο καππαδοκικό προϊόν που υπήρχε σε αφθονία ήταν το αλάτι. Παραδίδεται επίσης η παραγωγή ατσαλιού και αρσενικού.

Ιδιαίτερης σημασίας ήταν τα κοιτάσματα [αργύρου](#) στη νότια Καππαδοκία, λόγω της μοναδικότητάς τους σε μια εκτεταμένη περιοχή. Η εκμετάλλευσή τους άρχισε τη χεττιτική περίοδο και συνεχίστηκε σε όλη τη διάρκεια της Αρχαιότητας μέχρι και τα Νεότερα χρόνια. Αυτά τροφοδότησαν την παραγωγή του νομισματοκοπείου της [Καισάρειας](#), το οποίο εξελίχθηκε σε ένα από τα σημαντικότερα της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας. Τα περισσότερα μεταλλεία ήταν προσωπική ιδιοκτησία των βασιλέων της Καππαδοκίας αρχικά, και αργότερα των Ρωμαίων αυτοκρατόρων.

Καππαδοκία (Αρχαιότητα)

Γενικά, ο φυσικός πλούτος της Καππαδοκίας ήταν τέτοιος, ώστε μετά τη μετατροπή της σε ρωμαϊκή επαρχία ο αυτοκράτορας [Τιβέριος](#) την υπήγαγε διοικητικά στην άμεση δικαιοδοσία του για να έχει το αποκλειστικό δικαίωμα εισπράξης των φόρων της. Η προσάρτησή της στο ρωμαϊκό κράτος υπήρξε επωφελής και για τους απλούς Ρωμαίους πολίτες, αφού τα έσοδα από τη νέα επαρχία επέτρεψαν στον Τιβέριο να μειώσει στο μισό το τέλος της εκατοστής, ένα [φόρο](#) που ήταν υποχρεωμένοι να πληρώνουν οι Ρωμαίοι πολίτες για την ενίσχυση του στρατιωτικού τους ταμείου.⁹

5. Διοικητική ιστορία

5.1. Πρώιμοι χρόνοι

Οι απαρχές της ιστορίας της Καππαδοκίας ανάγονται χρονικά στην Αρχαία Ασσυριακή περίοδο (περίπου 2000-1750 π.Χ.), όπως συμπεραίνεται από τις αρχαιότερες γραπτές μαρτυρίες για την προϊστορία της Μικράς Ασίας που βρέθηκαν στο σύγχρονο Κιουλτεπέ.¹⁰ Στο τελευταίο τέταρτο του 20ού αι. π.Χ. Ασσύριοι έμποροι εγκαταστάθηκαν στην κεντρική Μικρά Ασία συγκροτώντας ένα δίκτυο εμπορικών αποικιών που διευκόλυναν τις συναλλαγές ανάμεσα στην Ανατολία και τις περιοχές της Μεσοποταμίας και της βόρειας Συρίας. Στην περιοχή της Καππαδοκίας, και συγκεκριμένα στο Kanesh ή σύγχρονο Κιουλτεπέ, είχαν τη διοικητική τους έδρα οι ασσυριακές αυτές αποικίες που λειτουργούσαν ως ένα είδος «επαρχίας» της αρχαίας ασσυριακής πόλης-κράτους του Assur.¹¹ Πριν από τη λήξη της Αρχαίας Ασσυριακής περιόδου η ιστορία της Καππαδοκίας και της Μικράς Ασίας γενικότερα συνδέεται άρρηκτα με εκείνη ενός νέου φυλετικού στοιχείου, των [Χετταίων](#).¹² Υπό την κυριαρχία τους οι μικρές ηγεμονίες στις οποίες ήταν διασπασμένη η Καππαδοκία ενοποιούνται και η χώρα εξελίσσεται σε πυρήνα του εκτενούς χεττιτικού κράτους. Επί πέντε αιώνες και μέχρι την κατάλυση της αυτοκρατορίας των Χετταίων, περίπου το 1200 π.Χ., η Καππαδοκία γνώρισε μεγάλη ακμή με πρωτεύουσα αρχικά το Kanesh και αργότερα τη Hattusha στο σημερινό Bogazkoi. Η εισβολή ενός νέου κύματος ινδοευρωπαϊκών φύλων στη Μικρά Ασία λίγο μετά το 1200 π.Χ. δε σήμανε μόνο τη συρρίκνωση της χεττιτικής επιρροής αλλά σηματοδότησε και την εκ νέου διάσπαση της χώρας σε μικρές ηγεμονίες.¹³ Οι πέντε αιώνες που ακολούθησαν ήταν μια πολυτάραχη περίοδος στην ιστορία της Καππαδοκίας. Στη διάρκειά τους το ανατολικό τμήμα της έγινε πυρήνας του βασιλείου του Tabal, η χώρα δέχτηκε τις επιδρομές Ασσυρίων, [Κιμμερίων](#) και Σκυθών, νέα φυλετικά στοιχεία εγκαταστάθηκαν στα εδάφη της και περιήλθε στη σφαίρα επιρροής του φρυγικού βασιλείου, στο οποίο ίσως και να υπήχθη για σύντομο χρονικό διάστημα.¹⁴ Με την κατάκτηση της Καππαδοκίας από τους Μήδους στις αρχές του 6ου αι. π.Χ. η χώρα επηρεάστηκε ιδιαίτερα από αυτούς.

5.2. Περσικοί χρόνοι

Το 546/545 π.Χ. η Katratuka ενσωματώνεται στο βασίλειο των Αχαιμενιδών Περσών από το βασιλιά Κύρο Α'. Σύμφωνα με μαρτυρία του Ηρόδοτου, η οποία αντανακλά πιθανότατα την οργάνωση του περσικού κράτους την εποχή του [Δαρείου Α'](#) (522-486 π.Χ.), η Καππαδοκία υπάγεται στον 3ο νομό του περσικού κράτους, ενώ μια νεότερη θεωρία υποστηρίζει την ένταξη της περιοχής στο 13ο νομό.¹⁵ Ο Στράβων παραδίδει ότι στις παραμονές της μακεδονικής κατάκτησης η Καππαδοκία διαιρέθηκε σε δύο σατραπείες, στα εδάφη των οποίων ιδρύθηκαν τα μεταγενέστερα βασίλεια της Μεγάλης Καππαδοκίας και της Καππαδοκίας πλησίον του Πόντου. Η εξέλιξη αυτή χρονολογείται πιθανότατα μετά το θάνατο του σατράπη της Καππαδοκίας και Παφλαγονίας [Αταάμη](#) το

Καππαδοκία (Αρχαιότητα)

358 π.Χ.¹⁶

5.3. Ελληνιστικοί και Ρωμαϊκοί χρόνοι

Η τύχη της Καππαδοκίας κατά την [εκστρατεία του Μεγάλου Αλέξανδρου](#) το 334 π.Χ. είναι ένα αμφιλεγόμενο ζήτημα. Ορισμένες πηγές αναφέρουν ότι ο Αλέξανδρος διέσχισε ένα τμήμα της και διόρισε [σατράπη](#) της το Σαβίικτα ή, κατ' άλλους, τον Αβισταμένη. Σύμφωνα όμως με μια άλλη μαρτυρία, ο Αλέξανδρος δεν πέρασε καθόλου από τη χώρα αυτή. Το πιθανότερο είναι ότι ο νέος σατράπης δεν κατάφερε να καταλάβει ποτέ τη σατραπεία που του εκχωρήθηκε ή ότι την κατέλαβε αλλά σύντομα έχασε την εξουσία του υποκύπτοντας στην περσική αντεπίθεση που ακολούθησε μετά τη [μάχη της Ισού](#) το 333 π.Χ.¹⁷ Παραδίδεται επίσης ότι μετά τη μάχη αυτή ο Πέρσης βασιλιάς Δαρείος πρόσφερε στον Αλέξανδρο την Καππαδοκία μαζί με το χέρι της κόρης του, [ελπίζοντας να ανακόψει με αυτόν τον τρόπο την προέλαση του στρατηλάτη στο βασίλειό του.](#)¹⁸

Μετά το θάνατο του Αλεξάνδρου το 323 π.Χ. και κατά το α' μισό του 3ου αι. π.Χ. η Καππαδοκία περιήλθε διαδοχικά στην εξουσία όλων εκείνων των συμπολεμιστών και διαδόχων του που κυριάρχησαν, για περιορισμένο καθένας χρονικό διάστημα, στο μεγαλύτερο μέρος της Μικράς Ασίας την περίοδο αυτή. Παράλληλα όμως, λόγω του περισπασμού της προσοχής των [διαδόχων](#) στους μεταξύ τους αγώνες για τη μακεδονική βασιλεία και την εδαφική επέκταση των κρατών τους, δημιουργήθηκε σε αυτήν τη μεθοριακή και δυσπρόσιτη χώρα ένα κενό εξουσίας επιτρέποντας την ανάδειξη και εγκαθίδρυση δύο αυτόχθονων δυναστειών: των [Μιθριδατιδών](#) στη βόρεια Καππαδοκία και των [Αοιαραθιδών](#) στη νότια.¹⁹

Το βασίλειο της Μεγάλης Καππαδοκίας ιδρύθηκε το 255 π.Χ. περίπου, καταλύθηκε το 17 μ.Χ. και μετατράπηκε στη ρωμαϊκή [επαρχία Καππαδοκία](#). Το 72 μ.Χ. η Καππαδοκία, η Γαλατία, η βόρεια Πισιδία, η Λυκαονία, η Παφλαγονία και τα πρώην βασίλεια του Πόντου και της Μικρής Αρμενίας ενοποιήθηκαν σε μια ενιαία μεγάλη επαρχία με την ονομασία «επαρχία καππαδοκική». Μεταξύ 107 και 113 μ.Χ. η Καππαδοκία μετατρέπεται εκ νέου σε επαρχία Καππαδοκίας μαζί με τη Μικρή Αρμενία, μέρος της Λυκαονίας, ένα τμήμα της ενδοχώρας του Πόντου, καθώς και το βασίλειο του Πολέμωνα.²⁰ Το [βασίλειο του Πόντου](#) ιδρύθηκε το 281 π.Χ. περίπου και καταλύθηκε το 63 π.Χ. Το 62 π.Χ. ένα τμήμα του εντάχθηκε στη ρωμαϊκή [επαρχία Πόντου-Βιθυνίας](#), ενώ ένα άλλο εκχωρήθηκε σε αυτόχθονες βασιλείς που διατηρούσαν μια πελατειακή σχέση με τη Ρώμη. Μετά την έναρξη της ρωμαϊκής κυριαρχίας εμφανίζεται για πρώτη φορά η ονομασία «Πόντος» για την περιοχή αυτή της βόρειας Καππαδοκίας.

6. Γλώσσα και πολιτισμός

Οι αρχαιότερες σωζόμενες γραπτές μαρτυρίες από την Καππαδοκία, οι πήλινες πινακίδες σφηνοειδούς γραφής, πιστοποιούν ότι στην Αρχαία Ασσυριακή περίοδο (περίπου 2000-1750 π.Χ.) επίσημη γλώσσα ήταν η ακκαδική. Ήδη όμως την εποχή εκείνη εμφανίζονται τα πρώτα λουβικά ή χεττιτικά ονόματα στις γραπτές πηγές, καθώς είχε αρχίσει η διείσδυση στη Μικρά Ασία ινδοευρωπαϊκών ομάδων που συνδέονταν με τους Χετταίους. Οι ελληνικοί προσδιορισμοί «Σύριοι», «Λευκόςυριοι» ή «Καππαδόκες Σύριοι» διαχωρίζουν το λουβικό πληθυσμό που κατοικούσε βόρεια της Συρίας από εκείνον που κατοικούσε στην περιοχή της μεταγενέστερης Συρίας και Παλαιστίνης. Επιγραφές στη φρυγική γλώσσα πιστοποιούν την επιρροή που άσκησε στην περιοχή το αρχαίο φρυγικό βασίλειο κατά το 7ο/6ο αι. π.Χ.²¹ Με την περσική κατάκτηση καθιερώθηκε η αραμαϊκή, η οποία επικράτησε μέχρι την Ύστερη Αρχαιότητα και ήταν η μόνη γλώσσα που μιλούσε ο αγροτικός πληθυσμός,

Καππαδοκία (Αρχαιότητα)

αντικατοπτρίζοντας, όπως και η επιβίωση λατρειών περσικής προέλευσης, την υιοθέτηση στοιχείων του περσικού πολιτισμού από τους αυτόχθονες.

Σύμφωνα με το Στράβωνα, αρχικά διαφορετική γλώσσα μιλούσαν μόνον οι Κατάονες. Οι αρχαίοι συγγραφείς υπήγαγαν και τη Μελιτηνή στην Καταονία και διαχώριζαν τους Κατάονες από τους Καππαδόκες ως ετεροεθνείς. Μετά την ενσωμάτωση όμως της Καταονίας στο καππαδοκικό βασίλειο στο β' μισό του 3ου αι. π.Χ., οι Κατάονες αφομοιώθηκαν και ολόκληρος ο χώρος της Καππαδοκίας αποτέλεσε μια γλωσσική και εθνική ενότητα. Η ελληνική γλώσσα, μολοντί στη διοίκηση τουλάχιστον χρησιμοποιούνταν παράλληλα με την αραμαϊκή, όπως προκύπτει από επίσημα έγγραφα του 2ου αι. μ.Χ., δε γνώρισε ποτέ ιδιαίτερη διάδοση στην Καππαδοκία. Η βαρβαρική προφορά της ελληνικής ακόμη και από μέλη των ανώτερων κοινωνικών στρωμάτων και ρήτορες, καθώς και η εμμονή των Καππαδόκων στη δική τους γλώσσα ήταν ένας από τους λόγους για τους οποίους αμφισβητείται η ουσιαστική ένταξή τους στον πολιτισμό του ελληνιστικού και ρωμαϊκού κόσμου.

Ένα άλλο χαρακτηριστικό του πολιτισμού αυτού, η πολιτική οργάνωση, δε γνώρισε μεγάλη ανάπτυξη στην Καππαδοκία. Καθώς στην ελληνορωμαϊκή αρχαιότητα η ύπαρξη πόλεων ήταν συνδεδεμένη με την ευνομία, ήταν επόμενο οι Καππαδόκες να θεωρούνται υποανάπτυκτοι και βάρβαροι. Η εντύπωση αυτή ενισχύθηκε από την άρνησή τους να δεχτούν την κατάργηση της βασιλείας που τους πρότεινε η Ρώμη στις αρχές του 1ου αι. π.Χ., και από το γεγονός ότι πολυάριθμοι Καππαδόκες έφταναν στη Ρώμη ως σκλάβοι. Για αυτούς τους λόγους το εθνικό «Καππάδοξ» είχε γίνει σχεδόν συνώνυμο του μη Έλληνα, του βάρβαρου.

Σε αντίθεση με ό,τι συνέβη σε άλλες περιοχές της Μικράς Ασίας, ο εξελληνισμός της Καππαδοκίας υπήρξε διαδικασία μακράιωνη που επισπεύστηκε χάρη στον ταχύτατο εκχριστιανισμό των κατοίκων της. Ωστόσο, ενώ στο β' μισό του 3ου αι. μ.Χ. ένα μεγάλο μέρος των κατοίκων της είχε εκχριστιανιστεί, τον 4ο αι. μ.Χ. η τοπική γλώσσα εξακολουθούσε να κυριαρχεί στα ευρύτερα στρώματα του αγροτικού πληθυσμού. Η Καππαδοκία θα εξελληνιστεί μόνο μετά την πλήρη επικράτηση του χριστιανισμού και τότε μόνο θα ενταχθεί ιδεολογικά και πολιτιστικά στη Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία.²²

1. Hρ. 1.71. 2.72. 5.49. 7.72· Πλίν., *ΦΙ* 6.9· Just. 2.4· Πολύβ., απ. 54 στον Κωνσταντίνο Πορφυρογέννητο, *Περί των Θεμάτων* 1.2· Bekker, I., (επιμ.) *Corpus Scriptorum Historiae Byzantinae* (Bonn 1840), σελ. 18· App., *FGrHist.* 156 F 74· Franck, L., *Sources classiques concernant la Cappadoce* (RHA XXIV, Paris 1966), σελ. 9· Müller, D., *Topographischer Bildkommentar zu den Historien Herodots. Kleinasien* (Berlin 1997), σελ. 125 κ.ε. *RE* 24 (1925), στήλη 2291 κ.ε., βλ. λ. “Leukosyroi” (W. Ruge)· *RAC* (1954), στήλη 864, βλ. λ. “Cappadocia” (E. Kirsten). Το χεττιτικό τοπωνύμιο “Kizzuwatna” σύμφωνα με μια άλλη εκδοχή προσδιορίζει την Κιλικία, βλ. *RAC*, ό.π., στήλη 863.

2. Στράβ. 12.1.1.

3. Debord, P., *L'Asie Mineure au IVe siècle (412-323 a.C.). Pouvoirs et jeux politiques* (Bordeaux 1999), σελ. 85 κ.ε.

4. Hρ. 1.72· Στράβ. 12.5.1· Syme, R., *Anatolica. Studies in Strabo* (Oxford 1995), σελ. 10, 156.

5. Ξεν., *Av.* 1.2.20 κ.ε. Berges, D. – Nollé, J., *Tyana. Archäologisch - historische Untersuchungen zum südwestlichen Kappadokien*, 1-2 (*IK* 55.1, Bonn 2000), σελ. 478· Debord, P., *L'Asie Mineure au IVe siècle (412-323 a.C.). Pouvoirs et jeux politiques* (Bordeaux 1999), σελ. 331.

6. Στράβ. 11.8.4. 12.2.10· *DNP* 10 (2001), στήλη 142, βλ. λ. “Pontos” (E. Olshausen).

Καππαδοκία (Αρχαιότητα)

7. RE 10.2 (1919), στήλη 1911, βλ. λ. "Kappadokia" (W. Ruge).
8. Στράβ. 12.2.3. 12.2.7-8. 1.3.7. 12.2.4· Πτολ., Γεωγρ. 5.6.7.
9. Teja, R., "Die römische Provinz Kappadokien in der Prinzipatszeit", (ANRW 7.2, 1980), σελ. 1097-1124.
10. Πρόκειται για 20.000 σφηνοειδείς επιγραφές, το μεγαλύτερο μέρος των οποίων χρονολογείται στην περίοδο 1920-1850 π.Χ. Βλ. *The Oxford Encyclopedia of Archaeology in the Near East* 3 (1997), σελ. 308-310, βλ. λ. "Kültepe Texts" (K. Veenhof).
11. *The Oxford Encyclopedia of Archaeology in the Near East* 3 (1997), σελ. 308, βλ. λ. "Kültepe Texts" (K. Veenhof).
12. *The Oxford Encyclopedia of Archaeology in the Near East* 2 (1997), σελ. 85, βλ. λ. "Hittites" (H.A. Hoffner).
13. RAC (1954), στήλη 862 κ.ε., βλ. λ. "Cappadocia" (E. Kirsten).
14. Η πιθανή υπαγωγή της στο βασίλειο του Μίδα τοποθετείται χρονικά προ του 695 π.Χ. Περίοδος εισβολών Κιμμερίων στη Μικρά Ασία: 700/650 π.Χ. RAC (1954), στήλη 863 κ.ε., βλ. λ. "Cappadocia" (E. Kirsten).
15. Ηρ. 3.90.2. Σύμφωνα με τη νεότερη θεωρία ο χώρος εγκατάστασης των Συροκαππαδόκων δεν ταυτίζεται με τα σύνορα της Καππαδοκίας. Έτσι ο 3ος νομός συμπεριλάμβανε και εδάφη δυτικά του Άλυος ποταμού όπου κατοικούσαν Συροκαππαδόκες, όμως η Καππαδοκία αυτή καθαυτήν υπαγόταν στο 13ο νομό, βλ. Debord, P., *L'Asie Mineure au IVe siècle (412-323 a.C.). Pouvoirs et jeux politiques* (Bordeaux 1999), σελ. 85 κ.ε. Högemann, P., *Das alte Vorderasien und die Achämeniden. Ein Beitrag zur Herodot Analyse* (Beihefte zum Tübinger Atlas des vorderen Orients Reihe B, 98, Wiesbaden 1992), σελ. 61.
16. Στράβ. 12.1.4. Μολονότι η μαρτυρία αυτή δεν επιβεβαιώνεται από καμία άλλη αρχαία πηγή, έχει γίνει δεκτή από την πλειονότητα των νεότερων ερευνητών. Βλ. Debord, P., *L'Asie Mineure au IVe siècle (412-323 a.C.). Pouvoirs et jeux politiques* (Bordeaux 1999), σελ. 107, 109· Petit, Th., *Satrapes et satrapies dans l'Empire achéménide de Cyrus le Grand à Xerxès Ier* (Bibliothèque de la Faculté de Philosophie et Lettres de l'Université de Liège 254, Paris 1990), σελ. 208.
17. App., Av. 2.4.2· Curt. 3.1.24. 3.4.1· Διόδ.Σ. 18.3.1· Αππ., *Μιθριδ.* 12.2.8. Βλ. και Hornblower, J., *Hieronymus of Cardia* (Oxford 1981), σελ. 240.
18. Curt. 4.11.5.
19. Διόδ. Σ. 20.111.4. 31.19.5· Meyer, E., *Die Grenzen der hellenistischen Staaten in Kleinasien* (Leipzig 1925)· Beloch, K.J., *Griechische Geschichte*² 4.2 (Berlin-Leipzig 1927), σελ. 355· Magie, D., *Roman Rule in Asia Minor* (Princeton 1950), σελ. 917, σημ. 4.
20. DNP 6 (1999), στήλη 262 κ.ε., βλ. λ. "Kappadokia" (K. Strobel)· Magie, D., *Roman Rule in Asia Minor* (Princeton 1950), σελ. 605 κ.ε.
21. *The Oxford Encyclopedia of Archaeology in the Near East* 2 (1997), σελ. 85, βλ. λ. "Hittites" (H.A. Hoffner)· DNP 6 (1999), στήλη 262, βλ. λ. "Kappadokia" (K. Strobel)· RE Suppl. 6 (1935), βλ. λ. "Kappadokia" (W. Brandenstein).
22. Στράβ. 12.1.2· Teja, R., "Die römische Provinz Kappadokien in der Prinzipatszeit", ANRW 7.2. (1980), σελ. 1114· Berges, D. – Nollé J., *Tyana. Archäologisch - historische Untersuchungen zum südwestlichen Kappadokien*, 1-2 (IK 55.1, Bonn 2000), σελ. 490.

Βιβλιογραφία :

Magie D., Roman Rule in Asia Minor to the End of the Third Century after Christ, Princeton – New Jersey 1950

Καππαδοκία (Αρχαιότητα)

	Müller D. , <i>Topographischer Bildkommentar zu den Historien Herodots. Kleinasien und angrenzende Gebiete mit Südostthrakien und Zypern</i> , Tübingen – Berlin 1997
	Debord P. , <i>L'Asie Mineure au IVe siècle. Pouvoirs et jeux politiques (412-323 a.C.)</i> , Bordeaux 1999
	Hornblower S. , <i>Hieronymus of Cardia</i> , Oxford 1981, Oxford Classical Monographs
	Birley, A. (ed.) , <i>Anatolica. Studies in Strabo</i> , Oxford 1995
	Nollé J., Berges D. , <i>Tyana. Archäologisch- historische Untersuchungen zum südwestlichen Kappadokien</i> , Bonn 2000, IK 55, 1
	Franck L. , "Sources classiques concernant la Cappadoce", <i>RHA</i> , 34, 1966, 7-122
	Högemann P. , <i>Das alte Vorderasien und die Achämeniden. Ein Beitrag zur Herodot Analyse</i> , Wiesbaden 1992, Beihefte zum Tübinger Atlas des vorderen Orients Reihe B, 98
	Meyer E. , <i>Die Grenzen der hellenistischen Staaten in Kleinasien</i> , Leipzig 1925
	Robert L. , <i>Noms indigènes dans l' Asie Mineure gréco-romaine</i> , Paris 1963
	Strobel K. , "Kappadokia", <i>DNP</i> 6, 1999, 261-265
	Kirsten E. , "Cappadocia", <i>RAC</i> 3, 1954, 861-891
	Ruge W. , "Kappadokia", <i>RE</i> 10.2, 1919, 1911
	Teja R. , "Die römische Provinz Kappadokien in der Prinzipatszeit", <i>ANRW</i> 7.2, 1980, 1.083-1.124
	Beloch K.J. , <i>Griechische Geschichte, 4. Bd. 2. Die Griechische Weltherrschaft</i> , Berlin – Leipzig 1927
	Petit T. , <i>Satrapes et Satrapies dans l'empire achéménide de Cyrus le Grand à Xerxès Ier</i> , Genève 1990, Bibliothèque de la Faculté de Philosophie et Lettres de l'Université de Liège CCLIV

Δικτυογραφία :

	Cappadocia Online
--	-------------------

<http://www.cappadociaonline.com/>

Γλωσσάριο :

	σατράπης, ο
--	--------------------

Ο τίτλος είχε την έννοια του αντιπροσώπου του Πέρση βασιλιά και στην περσική γλώσσα χρησιμοποιούνταν ευρύτατα. Στους αρχαίους συγγραφείς ο όρος προσδιορίζει συνήθως έναν αξιωματούχο του περσικού κράτους που έχει την ανώτατη πολιτική και στρατιωτική εξουσία στη διοικητική του περιφέρεια, τη σατραπεία. Στα Ελληνιστικά χρόνια ο Μέγας Αλέξανδρος εισήγαγε το θεσμό στην οργάνωση της αυτοκρατορίας του στην Ανατολή. Τη Ρωμαϊκή περίοδο με τον ίδιο όρο δηλώνεται το κληρονομικό αξίωμα του Αρμένιου ευγενή, κυβερνήτη αρμενικού κλίματος (καντόνι, ιστοριογεωγραφική ενότητα), που στις αρμενικές περιοχές εντός της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας ασκούσε περιορισμένη εξουσία υπό την επικυριαρχία του Ρωμαίου αυτοκράτορα.

Χρονολόγιο

2000-1750 π.Χ.: Αρχαία Ασσυριακή περίοδος. Ίδρυση ασσυριακών εμπορικών αποικιών στην Καππαδοκία. Πρώτες μαρτυρίες για την διείσδυση στην περιοχή ινδοευρωπαϊκών ομάδων που συνδέονται με τους Χετταίους.

Καππαδοκία (Αρχαιότητα)

1800-1200 π.Χ.: Η Καππαδοκία πυρήνας του εκτενούς χεττιτικού κράτους.

1200-αρχές 6^{ου} αι. π.Χ.: Το ανατολικό τμήμα της Καππαδοκίας πυρήνας του βασιλείου του Tabal. Επίδρομες Ασσυρίων, Κιμμερίων και Σκυθών. Πιθανή υπαγωγή της Καππαδοκίας στο βασίλειο του Μίδα.

Αρχές 6^{ου} αι. π.Χ.: Κατάκτηση της Καππαδοκίας από τους Μήδους.

546/5 π.Χ.: Κατάκτηση της Καππαδοκίας από τον Κύρο Α' και υπαγωγή της στο βασίλειο των Αχαιμενιδών Περσών.

522-486 π.Χ.: Βασιλεία Δαρείου Α'. Πιθανή υπαγωγή της Καππαδοκίας στον 3^ο νομό του περσικού κράτους.

358 π.Χ.: Πιθανή διαίρεση της Καππαδοκίας σε δύο σατραπείες.

334 π.Χ.: Πιθανή κατάκτηση της Καππαδοκίας ή τμήματός της από τον Μ.Αλέξανδρο.

333 π.Χ.: Μάχη της Ισσού. Ο Δαρείος Γ' προσφέρει την κόρη του και την Καππαδοκία ως προίκα στον Μ.Αλέξανδρο προκειμένου να ανακόψει την προέλασή του.

323 – 255 π.Χ.: Η Καππαδοκία περιέρχεται διαδοχικά στην εξουσία όλων εκείνων των Διαδόχων του Μ.Αλέξανδρου που κυριάρχησαν στο μεγαλύτερο μέρος της Μ.Ασίας. Ανάδειξη αυτοχθόνων ηγεμόνων οι οποίοι ιδρύουν τις δυναστείες των Αριαραθιδών και των Μιθριδατιδών υπό την επικυριαρχία των Διαδόχων.

281 π.Χ.: Ίδρυση του βασιλείου της Καππαδοκίας πλησίον του Πόντου στη βόρεια Καππαδοκία.

255 π.Χ.: Ίδρυση του βασιλείου της Μεγάλης Καππαδοκίας στη νότια Καππαδοκία.

63 π.Χ.: Κατάλυση του βασιλείου της Καππαδοκίας πλησίον του Πόντου.

62 π.Χ.: Ίδρυση της ρωμαϊκής επαρχίας Πόντου-Βιθυνίας.

1^{ος} π.Χ.: Καθιέρωση της ονομασίας «Πόντος» για τη βόρεια Καππαδοκία.

17 μ.Χ.: Κατάλυση του βασιλείου της Μεγάλης Καππαδοκίας και μετατροπή του στη ρωμαϊκή επαρχία «Καππαδοκία».

72 μ.Χ.: Η Καππαδοκία, η Γαλατία, η βόρεια Πισιδία, η Λυκαονία, η Παφλαγονία και τα πρώην βασίλεια του Πόντου και της Μικρής Αρμενίας ενοποιήθηκαν σε μια επαρχία που έφερε την ονομασία «Επαρχία καππαδοκική».

107-113 μ.Χ.: Η Καππαδοκία μετατρέπεται σε μια νέα επαρχία Καππαδοκίας μαζί με τη Μικρή Αρμενία, μέρος της Λυκαονίας, ένα τμήμα της ενδοχώρας του Πόντου, καθώς και το βασίλειο του Πολέμωνα.